

ชุมชนเมือง : ชุมชนวัดประชากรบือธรรม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

01

ชุมชนเก่าแก่มากกว่า 100 ปี ก่อนปี 2440/2440 ตั้งวัดบางกระบือ

มี 3 เสาหลักค้ำชูชุมชน คือ บ้าน วัด โรงเรียน สร้างบนรัก ความสัมพันธ์เกื้อหนุนเสริมให้คน วัดบนธรรมประเพณีในชุมชน มีกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมโรงเรียน ได้ “เชื่อมโยงเกื้อกูล” กันมาตลอด พ่อแม่หลายคน “เกิด เรียน ทำงาน แก่ ตายอยู่ในชุมชนนี้”

- บ้านทรงไทย (ลุงดำ) ชุมชนวัดประชากรบือธรรม 2

03

“วัดเปิดโอกาสเชิงพื้นที่ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม”

หน่วยงานรัฐภายนอกเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนโดยใช้พื้นที่วัดจัดกิจกรรมเสมอ และภาคเอกชนคนทำธุรกิจยังใช้พื้นที่วัด มา “สร้างตลาดนัดวัดประชา” เป็นพื้นที่ให้พ่อค้า แม่ค้ามาเช่าร้านแผงลอยขายสินค้าทั่วไปมากกว่า 30 ปี

05

ผู้นำชุมชนวัดประชากรบือธรรม

“ผู้นำเข้มแข็ง” ได้แก่ (1) ได้รับการไว้วางใจจากประชาชน “ผ่านการเลือกตั้ง” (2) มีจิตอาสา ผู้นำชุมชนไม่มีเงินเดือน (3) นักประสาน (4) เปิดรับโอกาส (5) นึกถึงประโยชน์คนในชุมชนเป็นสำคัญ (6) ลงมือทำกิจกรรมและมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

07

4 ชุมชนบนฐานเดียวกัน วัดประชากรบือธรรม

- ชุมชนวัดประชากรบือธรรม 1 (2534)
- ชุมชนวัดประชากรบือธรรม 2 (2538)
- ชุมชนวัดประชากรบือธรรม 3 (2538)
- ชุมชนวัดประชากรบือธรรม 4 (2540)

09

7 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนวัดประชากรบือธรรม

- (1) รู้จักชุมชน (2) รวมคนสร้างทีม (3) คิดร่วมรวมกัน (4) รวมแรงรวมใจร่วมทำ (5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (6) นำสู่การเปลี่ยนแปลง (7) แบ่งปันชุมชน

02

จากเด็กกลายเป็นผู้ใหญ่ จากวัยผู้ใหญ่สู่วัยชรา

บ้ยว่า ทุกคนต้องดิ้นรนทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ต้องมีความรู้เป็นพื้นฐานและทำงานที่หลากหลายก็ต้องมีวิชาชีพมี “ต้นทุนทางการศึกษาที่ดี มีความรู้ที่หลากหลาย และมีความอดทนต่อการทำงานหนักเป็นพื้นฐาน”

04

“กลุ่มอาชีพภักษ์พัฒนวัดประชากรบือธรรม และดุสิตระบือธรรม”

กลุ่มอาชีพหมวดไทย ได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถให้กับผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบันกว่า 10 ปีแล้ว จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผู้สูงอายุมีจุดนัด มีการอบรม เติบโตเป็นส่วนรวม การทำบัญชี มีประกอบวิชาชีพจากกระทรวงสาธารณสุข

06

ความร่วมมือและการเรียนรู้ “เด่นชัด”

- ความร่วมมือของชุมชน ที่เป็นกลุ่มอาชีพดุสิตระบือธรรม (ผู้สูงอายุ, อสส.) และกลุ่มผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มที่ “เปิดพื้นที่พร้อมรับการเรียนรู้”
- ความร่วมมือทางวิชาการ ซึ่งเป็นการบูรณาการเรียนการสอน การวิจัยและบริการวิชาการแก่สังคมในพื้นที่เดียว
- ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ

08

ห้องเรียนชุมชน

ชุมชนศึกษา/นวัตกรรมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (การจัดกลุ่มอาชีพชุมชนเมือง การบริหารจัดการตนเองให้เกิดความยั่งยืน) วิทยาลัยมี 3 ปี ได้แก่ ป่าดม ป่าเถียบ ป่าอ้อ และมีผู้นำชุมชน (คุณเล็ก) และนวัตกรรมสังคม

- พื้นที่วิจัย การเรียนการสอน การบริการวิชาการสู่วิชาชีพ
- การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุที่ยั่งยืน

10

อาชีพ/ผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ชุมชน

- นวดไทย กดจุดฝ่าเท้าและผ่อนคลาย
- ผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพร (ดม ทา นวด)
- น้ำมันทาพญาว่านพญาญอ (น้ำมันเขียว)
- น้ำมันนวดเส้นหมอนางคำ (น้ำมันเหลือง)

มีความรู้การจัดการกลุ่มอาชีพแบบครบวงจร 8 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอน 1 พุดคุยอบรมสูตรการผลิต ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (2) ขั้นตอน 2 กำบัญชีรายการและการไปซื้อวัตถุดิบ (3) ขั้นตอน 3 การเตรียมวัตถุดิบ (4) ขั้นตอน 4 การผลิต (5) ขั้นตอน 5 การบรรจุภัณฑ์ (บรรจุใส่ขวด) (6) ขั้นตอน 6 การออกแบบฉลากติดบรรจุภัณฑ์ (อาจารย์สร้างไฟล์ต้นแบบ) (7) ขั้นตอน 7 การจัดจำหน่ายและตลาด (วัดเป็นพื้นที่ตลาดนัดวันพุธ และอาทิตย์) และ(8) ขั้นตอน 8 การทำบัญชีครัวเรือน รายรับจ่ายแบบง่าย ๆ จนทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้รับการเชิดชูเกียรติจากกรุงเทพมหานครว่า “เป็นภูมิปัญญาผู้สูงอายุเขตดุสิต”

เจ้าปู่ศรีสุทโธ/เจ้าย่าศรีปทุมมา

ความเชื่อ “พญานาค”

ตำนาน-ปรัมปรา-คัมภีร์อุรังคธาตุ (พระธาตุพนม) จากหนองกระแสน้ำที่สงบ เกิดสงครามนาคราชเพราะความเข้าใจผิดในการแบ่งปันอาหารระหว่างศรีสุทโธนาคราช กับ สุวรรณนาคราช ผู้ครองไพร่พลเหล่านาคฝ่ายละ 5000 เกิดยุทธนาวีตลอดระยะเวลา 7 ปี เตือดร้อนไปทั่ว 3 ภพภูมิ พระอินทร์จึงลงมาตัดสินให้แบ่งปันสร้างแม่น้ำไปบรรจบที่มหาสมุทร...เกิดแม่น้ำโขง และแม่น้ำน่าน...ผู้ใดชนะจะประทานปลาบึกและต้นไม้แห่งชัยชนะพร้อมกับ พร 1 ประการ ...ต้นชะโนด พรหมประกายโลก

ภูมิสถานคำชะโนด- ระบบนิเวศคำชะโนดเป็นด้านธรรมชาติ 3 ระดับ ได้แก่ (1) “บาค” เป็นลานกว้างมีต้นไม้ปกคลุมเป็นส่วนใหญ่ (2) น้ำซับ น้ำคล้ำ ป่าอ้อ ป่าหวาย เป็นลานกว้างรอบรูปพระจันทร์เสี้ยว (3) ป่าพรุ ฟองดิน กลิ่นชื้น มีขี้เพ็ชร สลัดต้นชะโนดบาง ต้นไม้ชนิดต่าง ๆ มากมาย สุดท้ายคือใจกลางเกาะคือ “ต้นชะโนด” กับหนา กลุ่มชั้นอับ ซากพืช ซากสัตว์ ขี้กระรอก ค้างคาว งู เต่า ตะพานน้ำ จระเข้ ซึ่งความเชื่อของคนที่นี่มีคำกล่าวของคนเฒ่าคนแก่ คือ เขียมผีเฒ่า เขียมเจ้ายัน คนลบหลู่ถึงขึ้นลอยบอคแตก” (ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด, 2561; 2563)

ภูมิสถานคำชะโนด- 7 ภูมิสถานคำชะโนด ได้แก่ (1) เกาะคำชะโนดและต้นชะโนด (2) ป่าพรุและอ่างเก็บน้ำกุดขาม (3) วัดศรีสุทโธและหลวงปู่คำตา (4) หมู่บ้านโนนเมือง บ้านม่วง บ้านเมืองไพร และบ้านวังทอง (5) วัดป่าดอนธาตุ (6) สะพานนาคราชศาลเจ้าปู่ย่า (7) ศาลหลักเมืองบ้านดุง

อนุรักษ์ ดินแดนศักดิ์สิทธิ์ของพรสำเร็จ โชคลาก ร่ำรวย

อนุรักษ์รักษา 3358 ต้นชะโนด สำรองจาก พ.ศ. 2545 มี 1865 ต้น / พ.ศ. 2557 ปลูกเพิ่ม 109 ต้น / พ.ศ. 2559 ปลูกเพิ่ม 250 ต้น / พ.ศ. 2560 ปลูกเพิ่ม 134 ต้น ปีพ.ศ. 2563 ปลูกเพิ่ม 700 ต้น และปี พ.ศ. 2565 ปลูกเพิ่มรวม 2 รอบ จำนวน 300 ต้น

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมความเชื่อ (สายบุญ) มีสถานที่เกี่ยวกับ ความเชื่อในปัจจุบัน ได้แก่ (1) ศาลเจ้าปู่เจ้าย่ากลางคำชะโนด (2) ต้นมะเดื่อใหญ่ คลังสมบัติ (3) บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ใช้พิธีพืชมงคลตักน้ำ (4) เนตรนาคราช ปากบ่อตั้งเงินปลายหางกลางตัวของพรโชคโลก (5) ทางเข้า ทางข้าม สองภพภูมิ (6) ลานบวงสรวง ไหว้ขอพร แก้มัน (7) ศาลเก่าเจ้าปู่ย่า (8) ชั้นน้ำมนต์ป้ายเงินตรามหาโชค (9) กราบลาหลวงปู่คำตา

(1) แหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัดอุดรธานีและลุ่มน้ำโขง (ไม่เที่ยวตลอดปี)
(2) ชาวบ้าน ลูกหลานไม่ทิ้งถิ่น สร้างการเมืองงานทำในชุมชนคำชะโนดและสร้างความเจริญให้อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
(3) คนคำชะโนดคืนถิ่น และรักถิ่นฐานบ้านเกิด มีความมั่นคงในชีวิต

อนาคตคำชะโนด

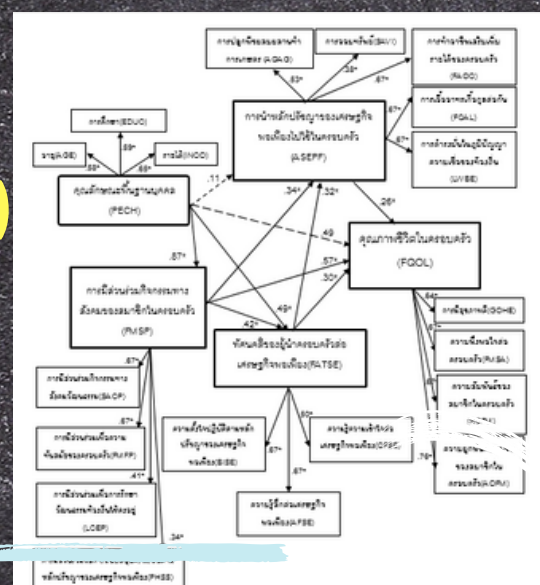
“คำชะโนด” เป็นเอกลักษณ์ของดินแดนศักดิ์สิทธิ์

ชุมชนชนบท: ชุมชนคำชะโนด อุดรธานี

บุพปิจจย

คุณลักษณะพื้นฐานบุคคล (pech) การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของสมาชิกในครอบครัว (fmsp) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครอบครัว (asepf) และทัศนคติของผู้นำครอบครัวต่อเศรษฐกิจพอเพียง (fatse) สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของครอบครัว (fqol) ได้ร้อยละ 81

ความเชื่อมั่นผู้นำ

ผู้นำครัวเรือนและผู้นำหมู่บ้าน หรือพ่อหลวง แม่หลวงที่ชาวบ้านเรียกกันได้ลงมือปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีก่อน ทำก่อนลูกบ้าน ได้ผลก่อนแล้วจึงสอนให้คนอื่นทำตามได้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในผลที่เกิดขึ้นและเชื่อมั่นในตัวพ่อหลวงแม่หลวงด้วย โดยเฉพาะชาวบ้านจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะความเชื่อต่อผู้นำที่เลือกมาเป็นพ่อหลวง แม่หลวงมาก

แม่ฮ่องสอน

สิ่งที่มีแต่ละบ้าน

- การปลูกพืช
- การเลี้ยงไก่
- การเลี้ยงหมู
- จุดถ่ายทอดเศรษฐกิจพอเพียง
- ผู้นำเป็นวิทยากร
- สอนคนในครอบครัวมีการออม การทำกลุ่มอาชีพ
- ผู้นำต้องนำก่อนลูกบ้าน

7 อำเภอ / แม่ฮ่องสอน

- ประชากรที่เป็นผู้นำครอบครัว มีทั้งหมด 80,025 ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 67 หมู่บ้าน กระจายอยู่ทั้ง 37 ตำบลใน 7 อำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน / อำเภอป่าเย็บ / อำเภอปางมะผ้า / อำเภอขุนยวม / อำเภอแม่ลาน้อย / อำเภอสะเมิง / อำเภอแม่สะเรียง

หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

วิจัย

ชี้ชัด...

คุณูปการในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ได้ทรงทุ่มเทพระวรกาย พระปรีชาญาณตลอดพระชนมพรรษาเดชะพระบารมีของการครองราชย์ 70 พรรษา ทรงชี้ให้เห็นแล้วว่า คุณภาพชีวิตที่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับฐานะแต่ขึ้นอยู่กับการลงมือทำของบุคคลที่ต้องรู้จักศักยภาพของตนเอง ผลการวิจัยได้พิสูจน์ให้เห็นว่า พระองค์ทรงมีพระปรีชาญาณ คิด สร้าง นำหลักปรัชญาแท้จริงกับชีวิต สามารถสร้างทฤษฎีใหม่เพื่อเป็นต้นแบบ หรือ แบบอย่างที่เขาใจง่ายให้กับพสกนิกรได้นำสู่เป็นแนวทางการปฏิบัติตามวิถีถิ่นสอดคล้องกับชีวิตจริงที่มนุษย์ปรารถนาในคุณค่า คุณภาพชีวิตที่ดีตลอดจนความสุข อันผาสุกแท้จริง เพียงรู้จักใช้คำว่า “พอเพียงในชีวิต” แม้ว่าจะยากจนสักเพียงใดก็ตาม ถ้าได้ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างตนเองผู้นั้นย่อมดำรงชีวิตอย่างมีความสุขที่ยั่งยืนบนผืนแผ่นดินไทย

อายุ

อาณาเขต (ความเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน)

อำนาจ (การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม)

คนที่มที่ดินไม่เกิน 5 ไร่ มีวิถีพอเพียงมากกว่าคนที่มมากกว่า 5 ไร่

คนที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี มีวิถีพอเพียงมากกว่าคนที่มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป

การสร้างความสุขต้องปฏิบัติตนแบบเรียบง่ายให้ลูกหลานในครอบครัว "เห็นทำเป็นตัวอย่างที่ดี" พ่อแม่ต้องทำก่อน

วิถีพอเพียง	ปัจจัย 4 อ.	วิถีพอเพียง
จิตใจ - ความรักความผูกพันในครอบครัว - การดำรงชีพด้วยการยึดมั่นในศีลธรรม คุณธรรม เจริญธรรม	อายุ ไม่เกิน 40 ปี	ด้านการลดรายจ่าย การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ไร้ ยาพิษที่กินทุกวัน
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การใช้พื้นที่เกษตรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของส่วนรวมให้เกิดความ คุ้มค่า	อาชีพ ทำนา 4 ฤดูอาชีพ (ความเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน ไม่เกิน 5 ไร่)	ด้านการเอื้ออาทรต่อกัน ความรู้จักช่วยเหลือกัน ความรู้จักสามัคคีในชุมชน
สังคมวัฒนธรรม - การจัดการขยะในหมู่บ้านไม่ส่งผลกระทบต่อคน หมู่บ้านและ สิ่งแวดล้อม	อำนาจ (การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม)	ด้านความปลอดภัย สมาชิก คือ การลดอุบัติเหตุ เรื่องผู้ SGP ภายในหมู่บ้าน อุบัติเหตุ คือ การรับความรู้จาก การถ่ายทอดวิถีพอเพียงผ่านศูนย์ การเรียนรู้ในหมู่บ้าน
เศรษฐกิจ - การลดรายจ่ายไม่ให้เป็นชีวิตประจำวัน - การลดรายจ่ายไม่ให้เป็นชีวิตประจำวัน - การลดรายจ่ายไม่ให้เป็นชีวิตประจำวัน	อำนาจ เป็นสมาชิก	ด้านการเก็บรายได้ การประกอบอาชีพที่สุจริตเพิ่มขึ้นเป็นอาชีพที่สอง
สิ่งที่ทำน้อยที่สุด คือ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย สิ่งที่ทำน้อยที่สุด คือ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย	อำนาจ เป็นสมาชิก	สิ่งที่ทำน้อยที่สุด คือ การลดรายจ่าย สิ่งที่ทำน้อยที่สุด คือ การลดรายจ่าย

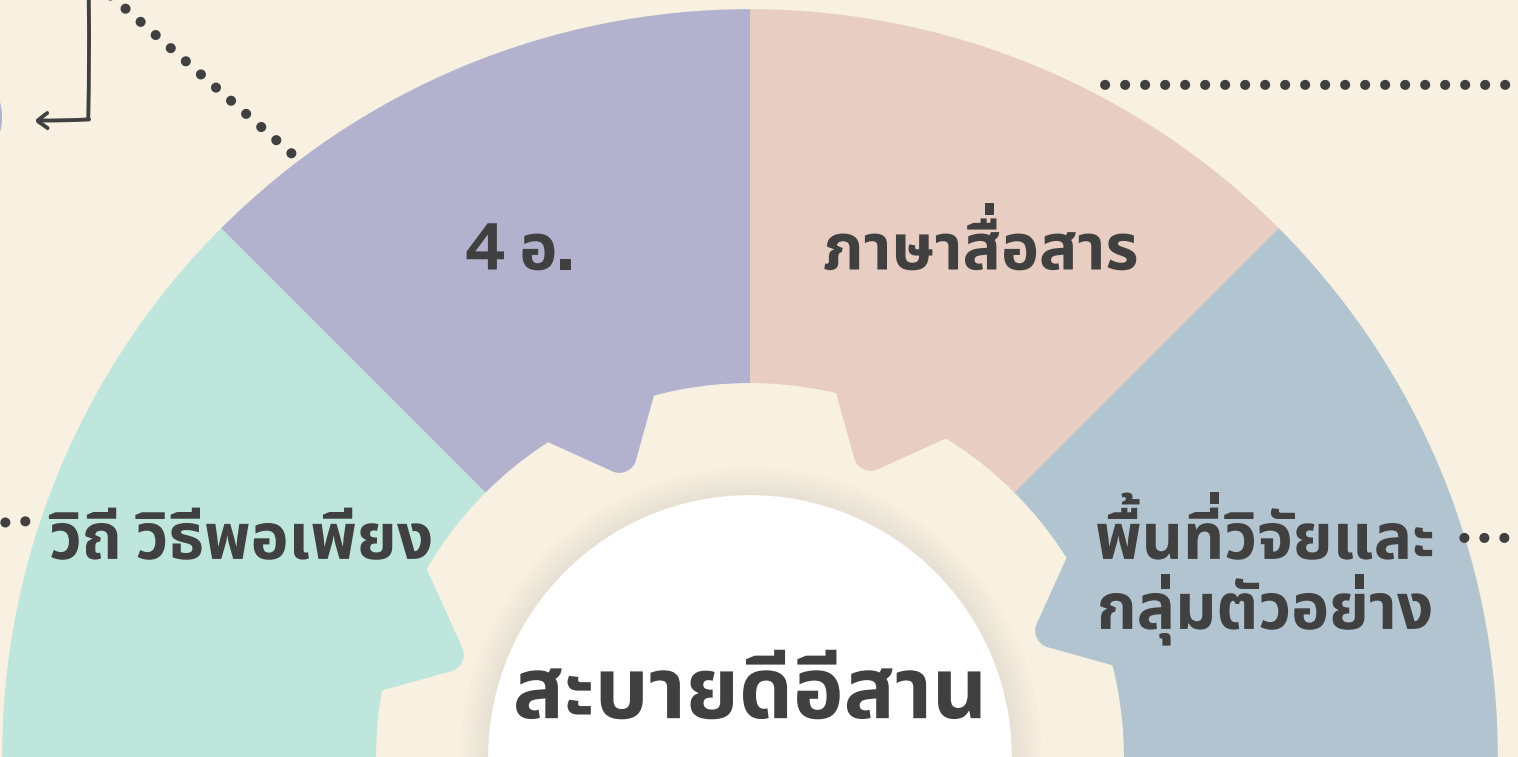
"สบายดีอีสาน" เป็นความพอเพียงของคนอีสานที่ไม่ต้องการต่อสู้ดิ้นรนแข่งขันกับใคร อยู่ด้วยชีวิตตนเท่าที่มันคง มีเงินตนเอง อาจไม่พออยู่พอกิน แต่ขอให้มืออยู่มีกินก็พอ

"ช่วงเวลาสำคัญ" ของครอบครัวจะได้กินข้าวพร้อมหน้า พูดคุยถามไถ่กัน สอนสั่ง บอกกล่าว เล่าเรื่องให้ฟัง ปรับทุกข์ สร้างความปรองดอง ความสามัคคี "อึดแพ่งกัน"

ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 51-60 ปีมีคุณภาพชีวิตของครอบครัวในปัจจุบันมากกว่าประชาชนที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี

อาชีพ

อีสาน

ไทยกลาง

ภาษาไท เลย ลาวอีสาน

5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย บึงกาฬ และเลย

2,000 กลุ่มตัวอย่าง ผู้นำหมู่บ้าน 54 คน

พื้นที่วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

วิถี วิถีพอเพียง

สบายดีอีสาน
วิจัย

พื้ชผักอึดแพ่ง

ก้าวพ้นจากความยากจน "ทำมาหากิน ๑ สู่ทำก่อนจึงสอน ๑ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง"

9 ชั้นสบายดีอีสาน

เดินทีละก้าว กินข้าวทีละคำ ทำทีละอย่าง สร้างทีละที อยู่อย่างพอมือพอกิน

มีวินัยในการดำรงชีวิตอย่างมั่นคง	9	บริหารจัดการตนเอง 30:30:30:10
ยังยืน	8	ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ทำก่อนจึงสอน	7	สัมมนาทำอีกครึ่ง ทำต่อเนื่องจน 3 ครั้ง
เดินทีละก้าว กินข้าวทีละคำ	6	ทำทีละขั้นทีละตอน ไม่เร่งรีบ บิ่บตัวเอง
ทำทีละอย่าง สร้างทีละที มีแต่พอที	5	เรียนรู้อะไรใหม่อยู่เสมอ
พอกิน	4	ลงมือทำ อย่าหิวรอ ทำให้เป็นก้าวแรก
ทำมาหากิน	3	รู้ตัวเข้าใ้ฐานะ ออทน
จิตใจมั่นคง พอเพียงให้แน่นอน	2	รู้จักประมาณตน
พอใจ	1	เป็นที่พึ่งของตน

ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด. (2562). รูปแบบการพัฒนากุณมุนุษย์เมื่อก้าวพ้นจากความยากจนสู่ "ระดับความพอเพียง: สบายดีอีสาน" ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 [รายงานวิจัย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.